

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертаційну роботу Хвостовцова Сергія Олександровича
«Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції у сфері контролю за
обігом цивільної вогнепальної зброї», подану на здобуття наукового
ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081
«Право»

Актуальність тематики дослідження. Дисертаційне дослідження Хвостовцова С.О. є самостійною та актуальною науковою працею, що має як теоретичне, так і прикладне значення для розвитку вітчизняної адміністративно-правової науки. Актуальність дисертації зумовлена сукупністю об'єктивних чинників, серед яких ключову роль відіграє безпрецедентна для сучасної України ситуація: повномасштабне збройне вторгнення Російської Федерації, введення правового режиму воєнного стану, масова мілітаризація суспільства та стрімке зростання кількості вогнепальної зброї поза межами системи офіційного контролю.

За даними, наведеними у дисертації, кількість зареєстрованих злочинів із використанням вогнепальної зброї, вибухових речовин і боєприпасів у порівнянні з 2021 роком зросла у 42 рази, а в органах поліції задекларовано понад 1,4 мільйона одиниць зброї. Водночас, за оцінками МВС України, від 1 до 5 мільйонів одиниць зброї можуть перебувати на руках у громадян поза межами обліку. Ці показники переконливо свідчать про нагальну потребу в удосконаленні механізмів адміністративно-юрисдикційного контролю в означеній сфері.

Додаткової ваги роботі надає її чітка євроінтеграційна спрямованість. Відповідно до Дорожньої карти з питань верховенства права, прийнятої в межах переговорного процесу щодо членства України в ЄС, до кінця 2026 року передбачено ухвалення закону, що регулюватиме обіг вогнепальної зброї відповідно до норм *acquis* ЄС. Законопроект № 5708, що перебуває на розгляді Верховної Ради України, є центральним об'єктом нормативного аналізу в дисертаційному дослідженні, що підтверджує своєчасність і практичну значущість обраної теми.

Таким чином, обрана здобувачем тема є актуальною, вчасною та суспільно

значущою, оскільки безпосередньо пов'язана з вирішенням конкретних правових і організаційних проблем у сфері забезпечення публічної безпеки в умовах збройної агресії та подальшого повоєнного відновлення держави.

Структура і зміст дисертаційної роботи. Дисертація вирізняється логічною структурою та внутрішньою узгодженістю всіх її елементів. У вступі чітко визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, сформульовано наукову новизну, обґрунтовано методологічну основу та практичне значення одержаних результатів.

Перший розділ присвячено теоретичним засадам діяльності поліції у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї. Здобувач здійснив ґрунтовний аналіз поняття та змісту обігу цивільної вогнепальної зброї, охарактеризував суб'єктів адміністративно-правового регулювання державного контролю, а також дослідив зарубіжний досвід поліцейської діяльності у відповідній сфері, зокрема практику країн ЄС.

Другий розділ містить характеристику форм адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції та механізм їх реалізації. Автором послідовно розкрито реєстраційну, превентивну та контрольно-наглядову форми такої діяльності, що дозволяє сформувати системне уявлення про практичний вимір юрисдикційних повноважень підрозділів поліції у сфері обігу зброї.

Третій розділ присвячено адміністративно-деліктній діяльності поліції: класифікації правопорушень у досліджуваній сфері, особливостям їх виявлення та специфіці оформлення матеріалів справ. Особливу наукову та прикладну цінність становить аналіз судової практики з Єдиного державного реєстру судових рішень, який виявив системні порушення при складанні протоколів про адміністративні правопорушення.

Наукова новизна дисертації полягає у тому, що вона є одним із перших у вітчизняній адміністративно-правовій науці комплексних досліджень, присвячених проблемам адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї в умовах воєнного стану та в контексті євроінтеграційних процесів.

Уперше запропоновано авторські визначення таких понять, як «обіг

цивільної вогнепальної зброї», «реєстраційна адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї» та «суб'єкти адміністративно-правового регулювання державного контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї». Запропоновано розробку відомчої інструкції щодо порядку оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення у досліджуваній сфері, обґрунтовану результатами аналізу практики судових рішень.

Удосконалено класифікацію суб'єктів адміністративно-правового регулювання, характерних ознак цивільної вогнепальної зброї та класифікацію правопорушень у сфері її обігу. Дістали подальшого розвитку наукові підходи до розуміння контролю і нагляду як форм юрисдикційної діяльності у зазначеній сфері.

Практичне значення одержаних результатів підтверджується їх спрямованістю на вдосконалення правозастосовної практики підрозділів Національної поліції України у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї. Результати дослідження можуть бути використані у правотворчій діяльності – зокрема, в процесі доопрацювання та прийняття законопроекту № 5708, а також у науковій діяльності та освітньому процесі при викладанні дисциплін адміністративно-правового та поліцейського спрямування у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

Характеристика основних положень роботи. У дисертаційному дослідженні Хвостовцова С.О. отримано низку науково обґрунтованих результатів, які системно розкривають адміністративно-правову природу юрисдикційної діяльності поліції у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї.

Здобувач запропонував власне визначення поняття «обіг цивільної вогнепальної зброї», здійснивши критичний аналіз існуючих законодавчих і доктринальних підходів та виявивши їх недоліки – зокрема, надмірну описовість, відсутність функціональної класифікації дій та нечіткість суб'єктного складу. Авторське визначення структурує перелік дій у сфері обігу зброї за функціональними групами (виробничо-технічні, комерційні, приватні,

транспортні), що є методологічно виваженим підходом.

Суттєвий науковий інтерес становить запропонована класифікація суб'єктів адміністративно-правового регулювання державного контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї: суб'єкти стратегічного управління, адміністративно-правового регулювання, виконавчо-контрольної діяльності та правозастосування. Такий підхід дозволяє чіткіше розмежувати повноваження органів державної влади і є практично значущим для вирішення питань компетенції та міжвідомчої взаємодії.

Характеристика реєстраційної адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції розкриває її подвійну правову природу – як фіксацію юридично значимих фактів і як формування єдиної системи обліку, що забезпечує прозорість та контрольованість обігу зброї. Це теоретичне розмежування є продуктивним і може бути покладено в основу подальших досліджень.

Особливу прикладну цінність має аналіз матеріалів судових рішень у справах про адміністративні правопорушення у сфері обігу зброї, який виявив системні процесуальні порушення при оформленні протоколів. На цій основі здобувач обґрунтовує необхідність розробки спеціальної відомчої інструкції – пропозиція, яка має чіткий практичний характер і відображає реальні потреби правозастосовної діяльності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження Хвостовцова С.О. є в цілому обґрунтованими, логічно узгодженими та такими, що спираються на належну теоретичну й емпіричну базу. Здобувач використовує широкий масив нормативних актів, наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених, статистичних матеріалів Національної поліції України та МВС України, а також матеріали судових рішень із Єдиного державного реєстру судових рішень, що забезпечує доказовість наукових висновків.

Висновки роботи послідовно відповідають поставленим завданням, а рекомендації мають прикладний характер і можуть бути використані у діяльності уповноважених підрозділів Національної поліції України, а також у правотворчій роботі законодавчих і виконавчих органів. У цілому ступінь

обґрунтованості положень дисертації можна оцінити як достатньо високий.

Повнота наукових положень дослідження у дисертації та публікаціях. Основні положення та результати дисертаційного дослідження знайшли належне відображення у наукових публікаціях здобувача. За темою дисертації опубліковано 5 наукових статей у фахових виданнях, у тому числі одна – у зарубіжному виданні (Польща), а також 6 тез доповідей на науково-практичних конференціях різного рівня. У публікаціях послідовно висвітлено ключові аспекти дослідження: поняття та зміст обігу цивільної вогнепальної зброї, реєстраційна діяльність поліції, державний та громадський контроль, зарубіжний досвід. Таким чином, вимоги щодо публікаційної підтримки дисертації дотримані.

Відомості про дотримання академічної доброчесності. Під час детального ознайомлення з дисертаційним дослідженням порушень вимог академічної доброчесності не встановлено. Робота виконана самостійно, містить коректне оформлення посилань на використані джерела, а авторські дефініції та пропозиції є результатом власного наукового аналізу здобувача.

Результати дисертаційного дослідження Хвостовцова С.О. становлять суттєву наукову цінність. Вони є вагомим внеском у розвиток теорії адміністративного права, зокрема у формування наукових підходів до розуміння юрисдикційної природи поліцейської діяльності у спеціальних режимних сферах. Отримані положення можуть слугувати основою для подальших досліджень правових та організаційних аспектів контролю за обігом зброї в умовах воєнного та постконфліктного стану держави.

Загалом, викладене свідчить про такі позитивні риси рецензованої дисертації, як актуальність, наукова новизна, практична значущість, методологічна обґрунтованість та доступність для сприйняття.

Погоджуючись в цілому із стратегією та тактикою наукового пошуку, у порядку наукової дискусії вважаємо за доцільне виокремити наступні зауваження:

1. Авторське визначення поняття «обіг цивільної вогнепальної зброї», сформульоване у підрозділі 1.1, містить внутрішнє логічне протиріччя: до

переліку дій у сфері цивільного обігу включено дії зі «зброєю, що належить до військової чи службової зброї, тобто не є пов'язаною з виконанням професійної діяльності правоохоронних та інших владних органів». Таке формулювання є суперечливим, оскільки в дефініції поняття «цивільного» обігу не може фігурувати «військова чи службова зброя» – навіть із застереженням про відсутність зв'язку із службовою діяльністю. Дефініція потребує чіткого розмежування об'єктів регулювання та виключення термінологічної колізії між цивільним і службовим/військовим сегментами зброярського обігу.

2. Виокремлення у розділі 2 трьох самостійних форм адміністративно-юрисдикційної діяльності – реєстраційної, превентивної та контрольно-наглядової – не отримало у роботі достатнього теоретичного обґрунтування. Залишається нез'ясованим, за якими критеріями ці форми є самостійними видами саме юрисдикційної (а не загальної адміністративно-поліцейської) діяльності, чим реєстраційна діяльність відрізняється від контрольно-наглядової за своїм юрисдикційним характером, і чому превентивна складова включена до системи юрисдикційних, а не запобіжних форм. Відсутність таких пояснень надає класифікації декларативного, а не науково обґрунтованого характеру.

3. Пропозиції щодо доповнення законопроекту № 5708 задекларовано серед результатів наукової новизни, проте у тексті дисертації відсутній розгорнутий порівняльно-правовий аналіз положень Директиви Ради ЄС 2021/555 та відповідних статей законопроекту. Незрозуміло, які конкретні норми Директиви не знайшли відображення у законопроекті, в чому полягає системний розрив між *acquis* ЄС і запропонованими положеннями, та чому саме запропоновані зміни є найоптимальнішими.

4. У дисертації задекларовано результат «подальшого розвитку» щодо наукових підходів до розуміння понять «контроль» і «нагляд» як способів правової діяльності у сфері обігу зброї. Однак ці поняття, попри їх фундаментальне значення для всього дослідження, не отримали самостійного системного розкриття.

Загалом, наведені зауваження жодним чином не впливають на загальне позитивне враження від рецензованої роботи. Вони мають на меті лише

акцентувати увагу автора на окремих її дискусійних моментах.

Загальний висновок: дисертація Хвостовцова Сергія Олександровича за темою «Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї» являє собою закінчену науково-дослідну працю, що відповідає науковій спеціальності, за якою вона виконана. Дисертація Хвостовцова С.О. є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну та практичну спрямованість, містить низку нових науково-обґрунтованих результатів у галузі адміністративного права, відповідає вимогам наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензію підготувала:
Завідувач Науково-дослідної лабораторії
превентивної діяльності та
соціологічних досліджень
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

Ірина ДРОК

Підпис Дрок І.С. засвідчую:

Проректор
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор

Олександр ЮНІН